

ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС
ИСТОРИЯТА ЗА ВОИНА И
ПЛЕННИЦАТА

Превод от испански: Роза Хубеш, 2004

chitanka.info

На страница 278 от книгата „Поезията“ (Бари, 1942) Бенедето Кроче, съкращавайки един латински текст на историка Павел Дякона, разказва за съдбата на Дроктулфт и цитира надгробния му надпис, който ме развълнува дълбоко; по-късно разбрах защо. Дроктулфт е бил лангобардски воин, който изменил на своите при обсадата на Равена и загинал, защитавайки града, който преди това бил нападал. Жителите на Равена го погребали в един храм и съчинили епитафия, в която изразили както благодарността си (*contempsit caros, dum nos amat ille, parentes*^[1]), така и очевидното противоречие между свирепата осанка на този варварин и неговата чистосърдечност и доброта:

*Terribiles visu facies mente benignus,
Longaque robusto pectores barba fuit!*^[2]

Такава е историята за съдбата на Дроктулфт, варварина, загинал в защита на Рим — поне тази е частта от историята на живота му, която Павел Дякона е разкрил. Дори не зная кога се е случило — дали към средата на VI век, когато лангобардите опустошили италианските равнини, или през VIII век, преди падането на Равена. Нека си представим (настоящото не е исторически труд) първия случай.

Нека си представим *sub specie aeternitatis*^[3] Дроктулфт, не индивида Дроктулфт, който несъмнено е бил единствен по рода си и непонятен (всички индивиди са такива), а родовия вид, който от него и от много други като него е създала традицията — плод на забравата и на паметта. Прекосявайки незнайни гори и тресавища, войната го е докарала от бреговете на Дунав и Елба чак в Италия, а той може би дори не е знаел, че върви на юг, може би не е знаел, че се сражава срещу Рим. Може би той е изповядвал арианството, според което славата на Божия син е отражение от славата на Бог отец, но по-достоверно е да си го представим поклонник на Земята, на Херта, чийто забулен идол е пътувал от колиба на колиба в каруца, теглена от крави, или на боговете на войната и на гръмотевиците — груби дървени фигури, облечени в плетени дрехи и отрупани с монети и гривни. Той е идвал от непроходимите гори на глиганите и зубрите; бил е белокож, храбър, невинен, жесток, верен на своя вожд и на

своето племе, а не на света. Войната го довежда в Равена и там той вижда нещо, което никога преди това не е виждал или което не е осъзнавал. Вижда светлината, кипарисите и мрамора. Вижда съвкупност от много неща, без да са безредие, вижда един град — организъм, съставен от статуи, храмове, градини, сгради, стъпала, амфори, капители, правилно оформени и открити пространства. Нито едно от тези произведения (сигурен съм в това) не го трогва с красотата си — те го впечатляват така, както сега би ни впечатлил някакъв сложен механизъм с неизвестно за нас предназначение, в което отгатваме нечий безсмъртен интелект. Може би му е било достатъчно да види само една-единствена арка с неразбираем надпис, изписан с вечните римски букви. Това откровение — Градът — го заслепява и променя внезапно. Той знае, че в него ще бъде като куче или дете, че дори не ще започне да го разбира, но знае също така, че Градът струва повече от неговите божества и от вярата, в която се кълне, и от всички тресавища на Германия. Дроктулфт изменя на своите и отива да се сражава за Равена. Умира, а на гроба му издълбават думи, които той не би разбрал:

Contempsit caros, dum nos amat ille, parentes,
Hanc patriam reputans esse, Ravenna, suam^[4]!

Той не е бил предател (предателите обикновено не вдъхновяват благочестиви епитафии), а човек, прозрял една истина, приел друга вяра. Няколко поколения по-късно лангобардите — същите, които са осъдили дезертъора, са постъпили като него — станали са италианци, ломбарди; може би някой от неговата кръв — Алдигер — е дал живот на тези, които са дали живот на Алигиери... Постъпката на Дроктулфт буди много предположения, моето е най-простото; ако не е достоверно като факт, поне е вярно като символ.

Когато прочетох в книгата на Кроче историята за този воин, тя ме разтърси до дъното на душата ми — сякаш възстанових под друга форма нещо, което е било мое. Светкавично през съзнанието ми преминаха монголските ездачи, които искали да превърнат Китай в безкрайно пасище, а после остарели в градовете, които мечтаели да

разрушат; не, не този спомен търсех. Най-сетне го намерих. Беше един разказ, който веднъж чух от покойната ми баба англичанка.

През 1872 година дядо ми Борхес бил началник на граничната охрана на северната и на западната граница на Буенос Айрес и на южната на Санта Фе. Командването се намирало в Хунин; по-нататък се простирала веригата от гранични укрепления, разположени на четири-пет левги едно от друго; още по-нататък — това, което тогава наричали Пампа, или Вътрешна земя. Понякога баба ми, недоумяваща и с насмешка, говорела за съдбата си на англичанка, заточена на края на света. Веднъж ѝ казали, че не е единствената, а след няколко месеца ѝ посочили една индианска девойка, която бавно прекосявала площада — била облечена с две червени пончо едно върху друго и крачела боса. Косите ѝ били руси. Един войник ѝ пошушнал, че ей онази, другата англичанка желае да разговаря с нея. Жената се съгласила, влязла в комендантството без страх, но не и без опасения. Бакъреното ѝ лице било нашарено с ярки бои; очите били измитосини — цвят, който англичаните наричат сив. Имала стройно и гъвкаво като на кошута тяло и силни и костеливи ръце. Идвала от пустинята, от Вътрешната земя, и сякаш всичко било тясно за нея — и вратите, и стаите, и мебелите.

Навярно е имало миг, в който двете жени са се почувствали като сестри; та те били далеч от своя любим остров в една невероятна страна. Баба ми задавала някакви въпроси, другата ѝ отговаряла със затруднение; търсела думите си и ги повтаряла, сякаш изненадана от старинния им аромат. От петнайсетина години не била говорила родния си език и не ѝ било лесно да го възстанови. Казала, че е от Йоркшир, че родителите ѝ емигрирали в Буенос Айрес, че ги загубила по време на внезапно индианско нападение; индианците я отвлекли със себе си, а сега била жена на един много смел вожд, на когото била родила вече две деца. Разказала всичко това на прост английски, примесен с араукански думи и с изрази, употребявани в пампата. Зад всичко това прозирал варварски живот — колиби, направени от конски кожи, огнища от тор, пиршества с пърлено месо или сурови вътрешности, потайни походи на зазоряване, нападения на обори, викове и грабежи, голи ездачи, които крадат добитък от чифлиците, многоженство, зловония, магии. Една англичанка бе паднала до такова варварство! Изпълнена със състрадание и дълбоко възмутена, баба ми

я приканила да не се връща. Дала клетва да я укрие, дала клетва да откупи децата ѝ. Другата ѝ отговорила, че е щастлива, и още същата нощ се върнала в пустинята. Малко по-късно, по време на революцията от седемдесет и четвърта година, Франсиско Борхес загинал. Може би тогава баба ми е видяла някакво чудовищно отражение на собствената си съдба у другата жена, също така отвлечена и променена до неузнаваемост от този неумолим континент.

Русата индианка посещавала всяка година пулпериите^[5] на Хунин или на форта Лавалие, за да купи някои дреболии и „пороци“, но след разговора с баба ми не се появила повече. И все пак те се срещнали още веднъж. Баба ми била излязла на лов. В един чифлик близо до блатата някакъв човек колел овца. Тогава, внезапно като насън, се появила индианката на кон. Хвърлила се на земята и пила от горещата кръв. Не зная дали го е сторила, защото вече не е можела да постъпи другояче, или просто като предизвикателство и символ.

Хиляда и триста години и цял океан разделят съдбата на пленницата от съдбата на Дроктулфт. Сега и двамата са еднакво и безвъзвратно изгубени. Образът на варварина, прегърнал каузата на Равена, и образът на европейската жена, избрала пустинята, може би изглеждат противоречиви, но все пак и двамата са били увлечени от някакъв тайнствен порив — порив, по-дълбок от разума, и двамата са се вслушали в този порив, който не биха могли да обяснят. Може би историите, които разказах, представляват една-единствена история. За Бога няма разлика между лицевата и обратната страна на тази монета.

На Улрике фон Кюлман

[1] Обикна нас, презирайки близките си по кръв (лат.) — бел.прев. ↑

[2] На вид ужасен беше, но добър по душа, / а силните му гърди покриваше дълга брада! (лат.) — бел.прев. ↑

[3] От гледна точка на вечността (лат.) — бел.прев. ↑

[4] Обикна нас, презирайки близките си по кръв, /а Равена нарече своя родина (лат.) — бел.прев. ↑

[5] Пулперия — магазин, в който се продават най-различни стоки: алкохолни напитки, лекарства, галантерия и др. — бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.